

Snarkøling av fiski umborð á fiskiskipum:

Ein møguleg kollvelting innan føroyskan fiskiídnað

Feløg kring landið umboðandi umleið 18.000 kvinnur og menn viðmæla, at snarkøleindir verða settar upp umborð á føroyskum fiskiskipum

Fyrr í hesum mánaðinum læs løgtingsformaðurin, Jógvan Sundstein tvey skriv upp í tinginum. Skrivini vórðu bæði undirskrivað av John Smith. Í hesum skrivum kemur John Smith inn á spurningar, sum m.a. viðvíkja køling av fiski umborð á skipum. Blaðið metir hesi skriv hava stóran almennan áhuga og prenta vit tey tí her í blaðnum. Fyrra skrivini er soljóðandi:

„Føroya løgting v/ Jógvan Sundstein, løgtingsformann, Tórshavn

Eftir at undirritaði John Smith síðan 1950 havi fingist við skipabygging og skipaumbýgging, og tá serliga innrætting av dekknum á skipum við tí fyri eyga at fáa arbeids-gongdina lagaligari og betri bæði fyri teir, sum skulu arbeiða umborð, og viðvíkjandi tí framleiðslu, sum roynt varð eftir, og eftir at eg mest til tess at kanna til botns, hvussu arbeiðslagið var, og hvørjar ábotur eru møguligar, havi latið meg hyra við bæði føroyskum og útlandskum fiskiskipum, eri eg vorðin sannfurdur um, at tað, sum nú eina mest umræddur, tá ið vit vilja fáa sum mest og best burtur úr tí, sum veit verður, tað er at skapa nóg góðar møguleikar fyri køling av fiskinum.

Um hetta havi eg verið á tal við persónar og stovnar, ikki minst heilsufrøðiligu starvsstovuna.

Eg loyvi mær at leggja hjá og visa til hjalogdu skjól viðvíkjandi spurninginum, sum eg siggi hann, eg uppskotum minum.

Talan er um snarkøling, við stórrí deksforum og togarum, ætlað sum »mekanisk køling«. (Sí skjal 7 (tekn. nr. T.N. 05—78) og skjal 1 (tekn. nr. J.S. 81—1—3 og 81—1—4), við opnum bátum (og smærri deksforum) ætlað sum snarkøling í hitaisoleraðum containarum við einum k- virði uppá o.u. 0,3 k/cal. Visandi til innihaldið í hjalogdu skjølum má verða tilskilað, at samstundis sum møguleikin til snarkøling er ávistur, er eisini lagt upp til ein rationellari

arbeiðshátt, har tann nógvi umráðandi máttin at bløðga og reinsa fiskin er lýstur.

Tað er valla nakað at ivast í, at verður fiskurin nóg væl koldur, bæði frá tí, at hann er fiskaður, til hann er uppskipaður, og eftir at hann er uppskipaður, so vil nøgðin av tí, sum fæst til útflutnings, vera upp til 5,5% meira enn tað, sum er. Afturat hesum kemur dygdin. Tað kunnu sjálvsagt vera ymiskar grundir til, at flak ikki verður fyrstafloks vora, men givið er, at ein høvuðsgrund er tann, at fiskakroppurin var biologiðskt niðurbrotin, áðrenn hann varð skorin,

John Smith hevur leingi arbeitt við áhugavendum ætlanum

og hetta sæst í veruleikanum ikki, fyrr enn flakið er komið á pannuna.

Hevur hesin ætlaði køli-teknikkur avgerandi týðning fyri flakafarmleiðsluna, so hevur hann á ein hátt ikki minni týðning, tá ið talan er um hogguslokk, við tað at hogguslokkabátar, útgjörður við køli-containarum, fáa longri roynd og sleppa longur út frá landi. Tað er heldur ikki óhugsandi, at hitaisoleraðir stórir goymslucontainarar kunnu gera nyttu á flakavirkjum, har køli-goymslurnar ikki eru nóg góðar, og tá tað ræður um at goyma landaða svartkjaftaveiði, tað er jú ofta at hoyra, at ein partur av

Seta vit køliutgerð upp á okkara fiskiskipum kunnu vit økja um úrtøkuna og goðskuna á fiskinum

veiðini mátti fara til idnað.

Lat tað eisini verða sagt, at skal tað vera hugsað um fiskahermetikkidnað her á landi (Kovin), so er tað ein avgjörd fyrirtey, at hesi virki fáa snarkøling rundan fisk.

Tað man vera óneyðugt at nevna fyrri tí hoga tingi, hvørjir trupulleikar hava staðist av, at dygdin á upsa, sum verður veiddur í stórum nøgðum við trolara, flakaður og avreiddur í útlandinum, hevur ikki verið nóg góð. Spurningurin um bløðging og køling av upsaveiði er viðgjörður í øðrum skjølum.

Nu er tað greitt, at skulu okkara skip og bátar og kanska eisini flakavirki verða útgjörður við slíkum snarkøleindum, sum frammanfyri umtalað, deils til køling við containarum av ymskum typum (helst gjörður av polyæthylen og hjálvaðir innan við polyurethan) og deils við innrætting til mekaniska køling, so má ein framleiðsla av hesum fáast í gongd. Vit hava eitt plastidnaðarvirki í Føroyum, Marinplast í Kaldbak.

Undirritaði hevur verið á tal við hetta virki. Og viðmerkt verður, at tey ætlaðu tøl á síðu 3 í skjali 4 eru sett í samráð við leiðaran á hesum virki. Um møgulega framleiðslu, tá ið tað kemur til snarkøleindir við mekaniskari køling, gjörðum av rustfrium stáli, hevur undirritaði verið á tal við Annfinn Debbs, Tórshavn.

Umframt tað kann ingararbeiði, sum undirritaði hevur gjørt, fara nú kanningar fram viðvíkjandi framleiðslu av teimum nevndu eindum. Neyðugt er at kanna gjøllari, hvør framleiðsluháttur

er mest rationellur. Tey tøl, sum nevnd eru í skjali 4, síðu 3, eru, sum vera man, ætlað, nágreniligar kalkulation er í gongd.

Neyðugt verður at gera einar fyra prototypur, hvat stálkonstruktiónum viðvíkur, og eisini má ein royna seg fram, hvat containarum viðvíkur. So leingi sum framleiðslan er á fyrireikandi stigi, er sum vera man neyvt samarbeiði við heilsufrøðiligu starvsstovuna, fiskirannsóknarstovuna og vrakarastovnin neyðugt. Neyðugt verður alla tíðina at fylgja við, hvussu hesar innrættingar roynast umborð á førnum. Tá ið alt hetta er sagt, skal tað tó leggjast afturat, at undirritaði og teir, sum eg havi samráðst við, meta, at sjálvt tann fyrsta prototypan fer at vera brúklug, tó at ein altíð má rokna við broytinum til tess betra.

Sbr. í hesum sambandi skjal 8, niðast á síðu 3 í brævinum, sum eg skrivaði fiskasølustjóranum 7. í h.

Visandi til frammanfyrirstandandi er tað, at eg vendi mær til háttvirka løgtingið, við tað at tað er neyðugt at fáa eitt figgjargligt grundarlag, áðrenn tað verður farið undir meira gransking, royndir ella framleiðslu.

Tann almenna figging, sum talan kann verða um, og sum vit, eg sum havi arbeitt og framvegis arbeidd við konstruktiónsætlanunum og teir sum hava hug at fara undir framleiðslu, meina við, og sum søkt verður um, fellur í tveir partar.

Tað snýr seg um at gera pening tókana av almennum fæ til okkara, sum arbeidda við projektinum, og um veiting í formi av

Framhald á síðu 11

Haldor Hansen, Vrakarastovnurin:

Fáa vit snarkøling verður mesti fiski- urin A-fiskur

Sosialurin hevur eisini verið í samband við leiðaran av Vrakarastovninum, Haldor Hansen. Hann var sjálvur við á fundi í landsstýrinum, tá málið varð viðgjört har og har umborð fyri Heilsufrøðiligu Starvsstovuna, ein serkønur innan kølitekník umframt John Smith vórðu til staðar.

Haldor Hansen sigur, at uppskotið hjá John Smith er av al-

stórum týðningi. — Her er als einki at ivast í, vit mugu koma í gongd beinanvegin. Gera vit ætlanina hjá John Smith til veruleika, so fer tann mesti fiskurin, ið verður landaður í framtíðini at vera A-fiskur. Tí eri eg ikki í iva um.

Haldor Hansen leggur aftrat, at ætlanin at køla niður fiskur, beinanvegin sum hann er komin inn á dekkið fer at geva betri úrtøku, hægri goðsku og harvið betri pris í seinasta enda.

— Talan er um eitt projekt uppá góðar 2 mill. kr. og sum eg skilti landsstýrismennin á fundinum í Tinganesi, so eru teir ógvuliga positivir yvirfyri hesi ætlanini. Nú voni eg bert, at teir fara at arbeiða skjótt við málinum endar Haldor Hansen í viðmerkingini.

Jákup Mørkøre, Heilsufrøðiliga

Starvsstovan:

Fer at fáa týðning fyri allar partar

Í skrivinum til tingið verður eisini Heilsufrøðiliga Starvsstovan nevnd. Hon hevur sjálvsagt ein týðandi leiklut, tá talan er um goðsku av tí fiski, sum verður veiddur undir Føroyum og sum skal viðgerast á landi við seinri sølu av landinum fyri eyga.

Vit hava spurt leiðaran á Heilsufrøðiligu Starvsstovuni um málið viðvíkjandi køling av fiski umborð á fiskiskipum. Jákup Mørkøre sigur, at Heilsufrøðiliga Starvsstovan stuðlar hesi ætlanini, tí hon kann beina burtur nógvar trupulleikar, sum vit leingi hava tikist við og framvegis hava umborð á okkara fiskiskipum.

Tað er serliga galdandi fyri útróðrarbátar og deksfór, men sjálvandi eisini fyri onnur fiskiskip, at ein tilik køling av fiskinum kann hava stóran týðning. Mangan liggur fiskurin á dekknum í

upp til 15 stig og tá hann er komin uppá land hendir tað seg eisini oftani, at hann verður ikki isaður beinanvegin. Hetta ger, at fiskurin kann spillast eftir stuttari tíð.

Jákup Mørkøre sigur, at uppskotið hjá John Smith, sum m.a. miðjar imóti at seta upp køliutgerð umborð á føroyskum fiskiskipum, fer at fáa týðning fyri allar partar og mælt til at tað verður gjørt, sum neyðugt er at gera.